

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om begränsning av användningen av indexvillkor

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att giltighetstiden för lagen om begränsning av användningen av indexvillkor skall förlängas med två år, dvs. till utgången av 1998. I övrigt föreslås endast mindre ändringar av lagens

innehåll så, att indexvillkor får intas i avtal i något större utsträckning än för närvarande.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 1997 då lagens giltighetstid kommer att löpa ut enligt nugällande stadganden.

MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Indexlagstiftningens allmänna principer

I Finland iakttas i fråga om avtal gällande penningfordringar i regel principen om nominellt värde, varvid man inte beaktar sådana förändringar i penningvärdet som inträffar mellan den tidpunkt då förpliktelsen uppkommer och den tidpunkt då den infrias. Det allmänna penningvärdet förändras på grund av inflationen, och pengarnas realvärde minskar.

På grund av penningvärdets instabilitet har man velat avvika från principen gällande det nominella värdet. Genom användning av indexvillkor kan betalningsskyldigheten justeras i enlighet med växlingarna i penningvärdet. I detta syfte har sådana avtalsvillkor uppgjorts som bundit penningfordringar till penningrealvärdet. Sådana avtalsvillkor var vanliga från slutet av 1920-talet ända till dess lagen om tryggande av den ekonomiska utvecklingen under åren 1968-1969 (207/68), den s.k. stabiliseringslagen, gavs. Då avvecklades det utbredda systemet med indexbindning, eftersom man var rädd för att systemet skulle leda till en ny inflationsperiod efter devalveringen 1967. Regleringen av indexbindningar har sedermera fortgått. Regleringen har genomförts genom flera olika författningar av olika rang, vilka har

givits för en bestämd tid. Användningen av indexvillkor regleras för närvarande i lagen om begränsning av användningen av indexvillkor (1222/94), nedan indexvillkorlagen. I lagen om användning av indexvillkor i arbets- och tjänstekollektivavtalen för 1996 och 1997 (1309/95), nedan 1995 års indexvillkorlag, tillåts att det indexvillkor som ingår i det ekonomisk-, sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiska avtal som ingicks den 29 september 1995 intas i arbets- och tjänstekollektivavtal. Enligt 1 § i 1995 års indexvillkorlag är det förbjudet att ta in andra indexvillkor i arbets- och tjänstekollektivavtal. Lagen är i kraft från den 1 december 1995 till den 31 januari 1998.

T.ex. underhållsbidrag och pensioner har redan länge varit indexbundna med stöd av lag. Användningen av indexvillkor har motiverats med sociala synpunkter och med kravet på rättvisa och skälighet, varvid en central princip har varit att förändringar i penningvärdet inte i alltför hög grad får påverka den ursprungliga jämvikten i prestationerna.

Enligt 1 § 1 mom. i indexvillkorlagen är det förbjudet att i avtal ta in indexvillkor som grundar sig på förändringar i något index som anger prisers, löners, förtjänsters eller andra kostnaders utveckling, eller annan därmed jämförbar bindning, om inte något annat följer av lag. Förbudet gäller endast avtal, varigenom det är tillåtet att ta in indexvillkor t.ex. i testamente, bolagsord-

ning eller domstolsutslag. I paragrafens 2 mom. finns en förteckning över de villkor som inte skall betraktas som sådana indexvillkor som avses i lagen. T.ex. sedan ingången av 1991 har det varit tillåtet att binda räntefoten till prisutvecklingen för aktier som noteras på en fondbörs som avses i värdepappersmarknadslagen (495/89). Sedan ingången av 1995 har räntefotens storlek även kunnat bestämmas i förhållande till prisutvecklingen för aktier som noteras på en fondbörs som finns eller bedriver verksamhet inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som erhållit koncession av en myndighet.

I 2 § i indexvillkorlagen finns en förteckning över undantagen till huvudregeln i lagens 1 § 1 mom. T.ex. enligt paragrafens 6 punkt tillämpas indexvillkorlagen inte på avtal som gäller försäljning till utlandet av varor eller tjänster, anskaffning av varor eller tjänster i utlandet eller internationell penning- eller fraktmarknad eller som annars är av internationell natur, även om finsk lag annars skall tillämpas på avtalen. Som dylika avtal av internationell natur betraktas inte ett sådant avtal där båda avtalsparterna är finska. Härigenom är det i regel förbjudet att ta in indexvillkor i avtal mellan t.ex. en finsk exportör och exportörens finska underleverantör. Det räcker inte enbart med att en utländsk avtalspart är med utan det förutsätts även att avsikten med avtalet är en överföring av varan eller tjänsten till eller från landet och inte konsumtion eller återförsäljning av den i Finland. Sedan ingången av 1995 har det varit tillåtet att ta in indexvillkor i vissa jordleigoavtal och vissa avtal om persontrafik (2 § 10-12 punkten).

Enligt 3 § 1 mom. i indexvillkorlagen får statsrådet besluta att ett indexvillkor som det har godkänt får tas in i ett byggnadsentreprenadavtal som ingås sedan beslutet trätt i kraft och för vilket entreprenadtiden är minst 12 månader. Med stöd av denna paragraf har statsrådets beslut om användningen av indexvillkor i byggnadsentreprenadavtal (1438/94) utfärdats.

Det har inte stadgats att verksamhet som strider mot indexvillkorlagen är straffbar, men enligt lagens 5 § är ett indexvillkor som strider mot lagen eller mot stadganden

eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den ogiltigt.

1.2. Behovet av att förlänga giltighetstiden för indexvillkorlagstiftningen

En lag som förbjöd indexvillkor var motiverad i samband med stabiliseringslösningen och under åren därefter. Lagens betydelse med hänsyn till uppnåendet av dess ekonomisk-politiska mål, närmast ett uppbromsande av inflationen, är dock inte i dagens samhälle lika entydig. För det första har ett klart samband mellan lagen och inflationen inte kunnat påvisas. För det andra har inflationstakten i Finland under de senaste åren avstannat och stabiliserat sig kring en nivå där ifrågasvarande bindning inte haft någon nämnvärd betydelse.

Indexvillkorlagstiftningen har också under de senaste åren gradvis luckrats upp, och det är skäl att fortsätta på denna linje också framöver. Prisförhållandena, som under depressionsåren förändrades radikalt, och den tidigare inflationsbakgrunden ger dock anledning till försiktighet i detta avseende. Trots att inflationstakten förblir långsam på kort sikt, kan pris- och kostnadstrycket komma att kumulera i ett sådant skede då ekonomin till alla delar märkbart återhämtat sig och sysselsättningsprognoserna klart förbättrats. Ett omfattande nätverk av bindningar skulle då bidra till att upprätthålla inflationen, och en upplösning av bindningarna skulle vara svår.

2. Föreslagna ändringar

2.1. Fortsatt gällande indexvillkorlagstiftning

Av de ovan nämnda orsakerna är det för avväjande av inflationshoten fortfarande motiverat att genom lagstiftning begränsa användningen av indexvillkor i ungefär samma utsträckning som hittills.

Förändringar i det ekonomiska läget kan också i framtiden kräva en omprövning av begränsningarna gällande tillämpningen av indexvillkor, varför det är ändamålsenligt att lagen om begränsning av användningen av indexvillkor fortfarande är tidsbunden. Det

föreslås därför att indexvillkorslagens giltighetstid förlängs med två år, dvs. till utgången av 1998.

2.2. Enstaka ändringsförslag

Gas som ersätter naturgas

Enligt den gällande 2 § 3 punkten i lagen tillämpas denna inte på elleveransavtal och avtal om fjärrvärme eller naturgasleverans. Ett indexvillkor har fått tas in i avtal om naturgasleverans sedan ingången av 1986 då lagen om begränsning av användningen av indexvillkor (1135/85) trädde i kraft. Avtalen om naturgasleverans är långvariga, ofta tiotals år långa. Enligt 10 § lagen om obligatorisk upplagring av importerade bränslen (1070/94), nedan upplagringlagen, är sammanslutningar som använder eller återförsäljer naturgas (naturgasverk) och importörer av naturgas skyldiga att upplagra naturgas. Med naturgasverk avses i sistnämnda lag en sammanslutning som av en importör eller återförsäljare anskaffar naturgas för produktion av värme- eller elenergi eller för återförsäljning. Som importör av naturgas betraktas den för vars räkning importen sker. Skyldigheten att upplagra naturgas fastställs i ersättande bränsle så som bestäms i förordningen om obligatorisk upplagring av importerade bränslen (1071/94). I praktiken är det ersättande bränslet en blandning av propan och luft.

Naturgasimportörer har med sina industrikunder ingått liknande avtal om leverans av gas som ersätter naturgas som de som avses i lagen om obligatorisk upplagring av importerade bränslen, trots att lagen inte gäller industriföretag. Med tanke på indexvillkorslagen är det ändamålsenligt att behandla avtal i enlighet med lagen om obligatorisk upplagring av bränslen och ovan nämnda avtal med industriföretag på samma sätt.

Eftersom även avtalen om upplagring av ersättande gas är långvariga och de ansluter sig till avtalen om naturgasleverans är det motiverat att ett indexvillkor skall kunna tas in i avtal om leverans av blandgas som ersätter naturgas. Därför föreslås en ändring av 2 § 3 punkten i lagen.

Avtal om trafikleder

Trafikleder, vägar och järnvägar samt

havsfarleder, har hittills skötts genom statens försorg. För närvarande pågår ett projekt som gäller anskaffning av väghållningsservice för motorvägsträckan Träskända-Joutjärvi av privata företag. På basis av erfarenheterna av projektet avgörs om denna anskaffningsmetod även skall användas vid andra trafikinvesteringar.

I ovan nämnda vägprojekt beställer vägverket för statens räkning väghållningsservice av motorvägsstandard av ett privat företag. För att producera den önskade väghållningsservicen planerar, bygger, finansierar och underhåller företaget motorvägsavsnittet samt sörjer för alla uppgifter i anslutning till väghållningen under avtalsperioden. Avtalsperioden är ungefär 15 år. Vägverket är beställare och det privata företaget serviceproducent. För produktionen av väghållningsservice av överenskommen nivå betalar staten en ersättning till företaget som i huvudsak baserar sig på trafikmängden på vägen, dvs. prestationen per fordon. I den ersättning som betalas har man inte velat särskilja de kostnader som föranleds av planering, byggande, finansiering eller underhåll eftersom det är fråga om köp av en helhetsservice.

Det är motiverat att ett indexvillkor får intas i långvariga, över tio år långa avtal om en helhetsservice som gäller planering, byggande, finansiering eller underhåll av allmänna vägar, järnvägar och hamnar samt isbrytningstjänster på havsfarleder. Det föreslås att en ny 13 punkt som möjliggör detta skall intas i lagens 2 §.

Entreprenadavtal som gäller byggande av bostäder

Enligt 3 § 1 mom. i indexvillkorslagen får statsrådet besluta att ett indexvillkor som det har godkänt får tas in i ett byggnadsentreprenadavtal som ingås sedan beslutet trätt i kraft och för vilket entreprenadtiden är minst 12 månader. Lönekostnaderna i det entreprenadpris som har överenskommit i entreprenadavtalet skall likväl lämnas ojusterade så som statsrådet bestämmer närmare. När någon annan del av entreprenadpriset justeras får högst två tredjedelar av ändringen i index beaktas. Enligt 2 mom. i samma paragraf tillämpas 1 mom. inte på andra entreprenadavtal om bostadsbyggande än sådana i vilka det har överenskommit om ett byggnadsarbete som har godkänts för lån

eller räntestöd enligt de lagar som nämns i momentet. På grund av de ändringar som skett i aravalagstiftningen föreslås att till 3 § 2 mom. skall fogas en hänvisning till lagen om räntestöd för lån för bostadsaktiebolags-hus (205/96).

3. Propositionens ekonomiska verkningar och verkningar i fråga om organisationen

En ekonomisk-politisk lag av det slag som den nu föreslagna är av samhällsekonomisk betydelse med tanke på bekämpandet av inflationen samt då det gäller att anpassa samhällsekonomin till yttre störningar. Lagens ekonomiska verkningar kan dock inte uppskattas exakt, och de är delvis beroende av t.ex. samhällsekonomin internationella verksamhetsmiljö. Den föreslagna lagen medför inte någon direkt ekonomisk tilläggsbelastning för statsekonomin jämfört med nuläget.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid finansministeriet som tjänsteuppdrag. Vid beredningen har hörts Finlands Bank, trafikministeriet, handels- och industriministeriet, miljöministeriet, AKAVA ry, Palvelutyönantajat ry, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf, Teollisuuden ja Työnantajain

Keskusliitto - Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund ry och Finlands Kommunförbund. I propositionen har de synpunkter som framförts i huvudsak beaktats.

5. Närmare stadganden och bestämmelser

Statsrådets beslut om användningen av indexvillkor i byggnadsentreprenadavtal gäller till utgången av 1996. Avsikten är att beslutets giltighetstid skall förlängas så att den motsvarar lagens giltighetstid. Samtidigt bör i beslutet företas den ändring som den föreslagna ändringen av lagens 3 § 2 mom. föranleder.

6. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1997 då lagens giltighetstid kommer att löpa ut enligt nugällande stadganden. Ändringarna i förslaget medför endast att de nuvarande indexförbuden blir lindrigare. Detta innebär att indexvillkor kan intas i avtal som avses i underpunkt 2.2 och som ingås den dag lagen träder i kraft eller därefter. På avtal som ingås innan lagen träder i kraft tillämpas den lagstiftning som gäller när avtalet ingås.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggas Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om begränsning av användningen av indexvillkor

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 16 december 1994 om begränsning av användningen av indexvillkor (1222/94) 2 § 3, 11 och 12 punkten, 3 § 2 mom. och 7 § samt fogas till 2 § en ny 13 punkt som följer:

2 §

Denna lag tillämpas inte på

3) elleveransavtal och avtal om leverans av fjärrvärme, naturgas eller gas som ersätter naturgas,

11) annat jordlegoavtal som är ingånget för viss tid, dock för minst tio år, och som inte av legogivaren kan uppsägas så att det upphör före nämnda tids utgång på någon

annan grund än en som stadgas i jordlegolagen eller av den anledningen att legotagaren inte fullgjort en i avtalet bestämd skyldighet att bebygga legoområdet,

12) ett i lagen om tillståndspliktig persontrafik på väg (343/91) nämnt köpeavtal som avser regelbunden persontrafik vars tjänster kan utnyttjas allmänt och som gäller tills vidare eller har ingåtts för minst tre år, eller

13) ett avtal som ingåtts för minst tio år, genom vilket staten, en kommun eller något annat offentligrättsligt samfund beställer en

helhetsservice som gäller skötsel av allmän väg, järnväg, hamn eller isbrytning.

3 §

Vad 1 mom. stadgar tillämpas inte på andra entreprenadavtal om bostadsbyggande än sådana i vilka det har överenskommits om ett byggnadsarbete som har godkänts för lån eller räntestöd enligt lagen om bostadsproduktion (247/66), lagen om grundförbättring av bostäder (34/79), aravalagen (1189/93), lagen om räntestöd för hyresbostadslån (867/80), lagen om räntestöd för ägarbostadslån (1204/93), lagen om räntestöd för bostadsrättshuslån (1205/93)

Helsingfors den 25 oktober 1996

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

eller lagen om räntestöd för lån för bostadsaktiebolagshus (205/96). Entreprenadtiden för ett byggnadsarbete av detta slag får vara kortare än vad 1 mom. stadgar.

7 §

Giltighet

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995 och gäller till utgången av 1998.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997. På avtal som ingåtts innan lagen träder i kraft tillämpas de staganden som gäller när denna lag träder i kraft.

Finansminister *Sauli Niinistö*

Lag om ändring av lagen om begränsning av användningen av indexvillkor

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 16 december 1994 om begränsning av användningen av indexvillkor (1222/94) 2 § 3, 11 och 12 punkten, 3 § 2 mom. och 7 § samt fogas till 2 § en ny 13 punkt som följer:

Gällande lydelse

2 §

Denna lag tillämpas inte på

3) elleveransavtal och avtal om fjärrvärme eller naturgasleverans,

11) annat jordlegoavtal som är ingånget för viss tid, dock för minst tio år, och som inte av legogivaren kan uppsägas så att det upphör före nämnda tids utgång på någon annan grund än en som stadgas i jordlegolagen eller av den anledningen att legotagaren inte fullgjort en i avtalet bestämd skyldighet att bebygga legoområdet, *eller*

12) ett i lagen om tillståndspliktig persontrafik på väg (343/91) nämnt köpeavtal som avser regelbunden persontrafik vars tjänster kan utnyttjas allmänt och som gäller tills vidare eller har ingåtts för minst tre år.

3 §

Vad som stadgas i 1 mom. tillämpas inte på andra entreprenadavtal om bostadsbyggande än sådana i vilka det har överenskommits om ett byggnadsarbete som har godkänts för lån eller räntestöd enligt lagen om bostadsproduktion (247/66), lagen om grundförbättring av bostäder (34/79), aravalagen (1189/93), lagen om räntestöd för hyresbostadslån (867/80), lagen om räntestöd för ägarbostadslån (1204/93) *eller* lagen om räntestöd för bostadsrättshuslån (1205/93). Entreprenadtiden för ett byggnadsarbete av det-

Föreslagen lydelse

2 §

Denna lag tillämpas inte på

3) elleveransavtal och avtal om leverans av fjärrvärme, naturgas *eller gas som ersätter naturgas*,

11) annat jordlegoavtal som är ingånget för viss tid, dock för minst tio år, och som inte av legogivaren kan uppsägas så att det upphör före nämnda tids utgång på någon annan grund än en som stadgas i jordlegolagen eller av den anledningen att legotagaren inte fullgjort en i avtalet bestämd skyldighet att bebygga legoområdet,

12) ett i lagen om tillståndspliktig persontrafik på väg (343/91) nämnt köpeavtal som avser regelbunden persontrafik vars tjänster kan utnyttjas allmänt och som gäller tills vidare eller har ingåtts för minst tre år, *eller*

13) *ett avtal som ingåtts för minst tio år, genom vilket staten, en kommun eller något annat offentligt samfund beställer en helhetsservice som gäller skötsel av allmän väg, järnväg, hamn eller isbrytning.*

3 §

Vad 1 mom. *stadgar* tillämpas inte på andra entreprenadavtal om bostadsbyggande än sådana i vilka det har överenskommits om ett byggnadsarbete som har godkänts för lån eller räntestöd enligt lagen om bostadsproduktion (247/66), lagen om grundförbättring av bostäder (34/79), aravalagen (1189/93), lagen om räntestöd för hyresbostadslån (867/80), lagen om räntestöd för ägarbostadslån (1204/93), lagen om räntestöd för bostadsrättshuslån (1205/93) *eller lagen om räntestöd för lån för bostadsaktiebolagshus*

Gällande lydelse

ta slag får vara kortare än vad som stadgas i 1 mom.

7 §

Giltighet

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995 och gäller till utgången av 1996.

Föreslagen lydelse

(205/96). Entreprenadtiden för ett byggnadsarbete av detta slag får vara kortare än vad 1 mom. stadgar.

7 §

Giltighet

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995 och gäller till utgången av 1998.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997. På avtal som ingåtts innan lagen träder i kraft tillämpas de staganden som gäller när denna lag träder i kraft.

